

Jodberedskapen styrkes

Trusselen om atomuhell har endret seg gjennom de siste årene. Nå styrkes beredskapen i hele landet ved å distribuere jodtabletter til alle kommuner og ved å gjøre tablettene tilgjengelige gjennom apotek.

Av: Kristin Rosmo

I løpet av året skal jodtabletter til bruk ved atomhendelser distribueres reseptfritt gjennom apotek. I tillegg har samtlige kommuner i Norge fått beskjed fra Helsedirektoratet, Statens strålevern og Statens legemiddelverk om å bestille jodtabletter fra Helsedirektoratets sentrale beredskapslager i Oslo.

Større ulykkesrisiko

Tidligere var det bare Bergen, Skedsmo, Halden og kommunene nord for Salten som hadde eget beredskapslager av jodtabletter til bruk ved atomhendelser.

– Dagens trusselbilde tilsier at jodtabletter kan bli aktuelt som tiltak ved atomhendelser over hele landet, sier seniorrådgiver i Helsedirektoratet, Kirsten Hjelle.

I informasjonsskrivet til kommunene fra desember i fjor begrunner myndighetene den økte beredskapen med at Europas kjernekraftverk eldes, og at risikoen for alvorlige ulykker øker. De viser dessuten til at sannsynligheten for terroraksjoner har økt, og at ferdsel med reaktordrevne fartøy langs norskekysten er i sterk vekst. En ulykke med et slikt fartøy kan gi radioaktive utslipp som rammer Norge.

– At vi nå styrker beredskapen, skyldes ingen plutselig økning i risikoen for atomuhell. Risikoen har likevel økt gjennom de siste årene. Vi vil derfor jobbe for at jodtablettene skal være nærmere befolkningen hvis et atomuhell oppstår, sier Hjelle.

Barn og unge mest utsatt

Ved atomuhell vil Kriseutvalget for atomberedskap om nødvendig gi en anbefaling om bruk av jodtabletter i tillegg til et råd om å oppholde seg innendørs i opptil to døgn. Naturlig jod blokkerer opptaket av radioaktivt jod. Dermed reduseres risikoen for kreft i skjoldbruskkjertelen. Risikoen er størst hos barn og unge, nyfødte og barn i mors liv.

– Helsemyndighetene mener derfor at det bare er barn og unge, gravide og ammende som skal ta jodtabletter ved et eventuelt atomuhell. Tablettene skal helst tas rett før eller inntil fire timer etter å ha vært utsatt for radioaktivt jod i luft, mat eller drikke, forklarer seniorrådgiveren i Helsedirektoratet.

Distribusjon gjennom apotek

Ettersom inntak av jodtabletter må skje i løpet av kort tid etter eksponering, må jodtabletter være tilgjengelig over hele landet. I tillegg til den økte jodberedskapen i den enkelte kommune vil jodtabletter sannsynligvis bli tilgjengelig for distribusjon gjennom apotek i løpet av høsten.

– Det er gode prosesser på gang for å få på plass en ny markedsføringstillatelse for jodtabletter til bruk ved atomuhell. Vi håper at markedsføringstillatelsen er klar allerede fra september, sier medisinsk fagdirektør i Legemiddelverket, Steinar Madsen.

Legemiddelverket regner med at apotekene kan starte innkjøp av de nye pakningene i november eller desember, selv om det kan være noe usikkerhet knyttet til produksjonstid. Foreløpig ligger det an til at pakningene med jodtabletter til bruk ved atomuhell får helt ordinær reseptfri status, uten spesielle risikominimeringstiltak.

Tablettene får en annen styrke enn jodtablettene som staten og kommunene har på sine beredskapslagre. Prisen er foreløpig ikke helt avklart.

– Vi både håper og tror at prisen blir overkommelig. Ved en eventuell atomulykke har man kort tid på seg til å ta jod. Det er derfor viktig både med lagring i hjemmene og lett tilgang over hele landet. Vi mener det også vil være fordelaktig om jodtablettene selges gjennom medisinsutsalg, sier Madsen.

Jodtabletter til bruk ved atomhendelser skal i løpet av høsten distribueres reseptfritt gjennom apotek. Bildet viser jodtabletter fra Helsedirektoratets sentrale beredskapslager ved Norsk Medisinaldepot AS i Oslo. Foto: Stein Sjølie / Norsk Medisinaldepot AS.

Informasjon til befolkningen

Helsedirektoratet arbeider nå blant annet sammen med Statens strålevern og Statens legemiddelverk om informasjonsmateriell til helsepersonell og befolkningen generelt. – Apotekansatte vil få nærmere informasjon fra oss innen jodtablettene gjøres tilgjengelig gjennom apotek, sier Kirsten Hjelle.

Myndighetene vil også informere fastlegekontor og helsestasjoner om den kom-

mende endringen av jodberedskapen.

– I tillegg arbeider vi med en plan for informasjon til befolkningen. Apotek vil ikke få noe spesielt informasjonsansvar utover det som er vanlig for reseptfrie legemidler, sier Hjelle.

I Norge er det ifølge Statistisk sentralbyrå vel 630 000 familier med barn under 18 år. Det bor i alt 1,1 millioner barn i disse familiene – i gjennomsnitt 1,75 barn per familie.

– Det er vanskelig å si hvor stor andel av disse familiene som kommer til å kjøpe inn jodtabletter for å ha i beredskap hjemme. Men Statens strålevern mener at alle hjem med barn under 18 år bør ha det, og vi håper at så mange som mulig følger den oppfordringen, sier Hjelle.

Styrket beredskap i kommunene

Alle kommuner er lovpålagt å planlegge for atomulykker og andre strålingsulykker.

Jodtabletter ved atomuhell

- Radioaktivt jod tas opp i skjoldbruskkjertelen når man puster inn radioaktiv luftforurensning eller får i seg forurenset mat og drikke.
- Ved atomuhell kan aktuelle tiltak være å oppholde seg innendørs og å ta jodtabletter.
- Målgruppen for jodtabletter er barn og unge under 18 år, gravide og ammende.
- Tilskudd av naturlig jod blokkerer opptaket av radioaktivt jod i skjoldbruskkjertelen om det tas rett før eller inntil fire timer etter man ha vært utsatt for radioaktivt jod i luft, mat og drikke.
- Alle kommuner har ansvar for jodberedskap i egen kommune, inkludert der barn og unge oppholder seg på dagtid.
- Jodtablettene som kommunene skal benytte ved atomuhell, inneholder kaliumjodid 65 mg.
- Fra november eller desember skal jodtabletter også distribueres gjennom apotek for beredskapslagring i hjemmene.

Kilde: Helsedirektoratet.

Medisinsk fagdirektør i Legemiddelverket, Steinar Madsen, regner med at de nye pakningene med jodtabletter skal være klare for reseptfri distribusjon gjennom apotek i november/desember. Foto: Statens legemiddelverk.

Seniornådgiver i Helsedirektoratet, Kirsten Hjelle, begrunner distribusjon gjennom apotek med at jodtablettene skal være nærmere befolkningen hvis et atomubell oppstår. Foto: Helsedirektoratet.

Bortsett fra i kommunene Bergen, Skedsmo og Halden og kommunene nord for Salten, har beredskapslageret av jodtabletter fram til nylig ligget på lager i Oslo.

Helsedirektoratet, Statens strålevern og Statens legemiddelverk informerte i desember i fjor samtlige kommuner om at de kunne bestille jodtabletter fra det sentrale beredskapslageret. I informasjonsskrivet anbefalte de samtlige kommuner å oppbevare jodtabletter der barn og unge oppholder seg på dagtid, som i skoler og barnehager. Det er fortsatt rundt hundre kommuner som ikke har bestilt jodtabletter fra Helsedirektoratets sentrale beredskapslager.

– Vi kommer til å ta opp dette med fylkesmennene framover, forsikrer Hjelle.

Helsedirektoratet har foreløpig ikke tatt stilling til hva som skal skje med det sentrale beredskapslageret av jodtabletter når samtlige kommuner etter hvert har fått sine beredskapslagre av jodtabletter på plass.

Apotekforeningen involvert

Apotekforeningen har deltatt i en arbeidsgruppe sammen med Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Statens strålevern om endringene i jodberedskapen.

– Gruppen har hatt en rekke møter det siste året. Lenge lå det an til at distribusjon av jodtabletter via apotek først ville skje neste år, men arbeidet har gått raskere enn en kunne regne med, sier seniornådgiver i Apotekforeningen, Tore Reinholdt.

Apotekforeningen vil i samarbeid med Helsedirektoratet og Statens strålevern sørge for å informere apotekene i forkant av at tablettene blir tilgjengelig i apotek. Hovedansvaret for informasjon til befolkningen ligger på Helsedirektoratet og Statens strålevern.

– Siden apotek skal selge jodtabletter, vil de naturligvis kunne få spørsmål. Apotek vil ikke bli pålagt noe omfattende informasjonsarbeid, men bør kunne svare på enkle spørsmål og eventuelt kunne henvise videre til informasjonskilder på nett eller andre steder, sier Reinholdt.

Kaliumjodid-tabletter

- Jodtabletter består av kaliumjodid (KI), en kjemisk forbindelse mellom kalium og jod.
- Forbindelsen er et kjemisk salt, og er en ionisk forbindelse mellom kaliumioner med en positiv ladning (K+) og jodioner med en negativ ladning (I-).
- Jod finnes blant annet i små mengder i havsalt.
- Både mennesker og dyr er avhengig av jod for å opprettholde riktig funksjon i skjoldbruskkjertelen.
- Jod brukes i produksjonen av hormonene tyroksin og trijodtyronin – stoffer som regulerer vekst og utvikling.

Kilde: titan.uio.no (Det matematiske naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo).